

Janus Pannonius
(1434-1472)

Mátyás kora

A magyar reneszánsz fénykora, itáliai hatás

Reneszánsz = újjászületés

ókori kultúrák felfedezése

világi örömök élvezete

tudományok fontossága

művészi öntudat megjelenése

Humanizmus

kulturális mozgalom

mindennek mértéke az ember

emberi méltóság

antik szerzők tanulmányozása

rajongás az ókori művészetért, cél: hozzájuk hasonlítani

eszménye a polihisztor

Janus Pannonius

A magyar irodalom első név szerint ismert költője.

Valószínűleg Csezmicén született. Születési neve latin nyelven maradt ránk: Johannes de Chesmicze, Csezmiczei János.

Apja korán meghalt. Anyja Vitéz Borbála volt, Vitéz János testvére. Vitéz János befolyásos ember volt, Mátyás király kancellárja, esztergomi érsek. Ő patronálta Janus Pannoniust.

8 évig Itáliában tanult. 4 évig Ferrarában, Guarino da Verona magániskolájában, majd Padovában jogot tanult.

Ismert és elismert költő lett humanista körökben.

Magyarországon fényes karrier várta:

pécsi püspök lett

a királyné kancellárja

szlavón bán

pápai követként Itáliában járt - itt egy eddig ismeretlen hibát vétett, ami miatt

Mátyás király elfordult tőle

részt vett a Mátyás elleni összeesküvésben, menekülnie kellett, Itáliába készült, de megbetegedett, és a horvát Medveváron meghalt.

Neve felvett művésznév.

Latin nyelven alkotott.

Kiváló verseket írt több műfajban és témában

epigramma: rövid, disztichonban írt költemény (szatirikus, dicsőítő és erotikus témák)

elégia: nagyobb terjedelmű, disztichonban írt költemény

panegyricus: dicsőítő költemény

Egy dunántúli mandulafáról

Magyarországon írta, miután Mátyás kegyét elvesztette (1466).

Betegsége súlyosbodott.

Szellemi hontalanság is gyötörte.

Műfaja:

elégia (a benne megjelenő elvágyódás és csalódottság miatt) + epigramma (formája miatt)

Reneszánsz jegyek a versben:

természeti téma

antik mitológia

stílus

antik római nyelv (az eredeti!)

Kifejezőeszközök (keress rá példákat!)

megszemélyesítés

túlzás

ellentét

párhuzam

Fa motívum: az idegenségélmény szimbóluma

Szerkezete: 2 részből áll, 1-4. sor, 5-8. sor.

1. rész: csodás természeti jelenség leírása.
2. rész: több jelentéssík épül egymásra. Természeti kép + magányosság (a humanista költő magyarországi szellemi elszigeteltségére, meg nem értettségére utalhat) + szerelmi csalódás, gyötrődés (lásd a mitológiai utalásokat)

Évszak-toposz: tél (halál)

A hagyományos értelmezés szerint a korán virágzó mandulafa a költő allegóriája, aki a visszavágyik Itáliába, mivel hazájában nem talál társakat.

Újabb értelmezések szerint a búskomorság oka teljesen más: a szerelmi csalódás.

Az antik utalások (mandulafa, Phyllis, fecske) közt ezeket találjuk:

elhagyott szerelmes, aki öngyilkos lett a bánat miatt

megcsalt nő

megbecstelenített nő

véres bosszú

Kiváló elemzéseket találsz a tankönyvben.

https://www.nkp.hu/tankonyv/irodalom_9_nat2020/lecke_07_005

Pannónia dicsérete

epigrama

4 sor, csattanóval zárul

Janus szerette volna meghonosítani a humanista kultúrát Magyarországon, szegényes volt a szellemi élet. A költő kezében bízott sikerében, ez a lelkesedés, és az öntudat jelenik meg a versben.

A hírnév reneszánsz érték volt.

Középpontjában a büszkeség áll.

Ez jogos volt: Európa-szerte ismert költő volt, Mo-on az egyetlen humanista költő a 15. században.

Címe témajelölő.

A tartalom ellentétes ezzel: nem Pannóniát, magát dicsőíti.

Kifejezőeszközei: megszemélyesítés, költői felkiáltás, párhuzam.

1-2. sor: időszembesítés, túlzással

3-4. sor: öntudat megjelenése, csattanó.

Janus törekvései kudarcot vallottak.

Búcsú Váradtól

Elégia, búcsúvers

Hiteles élményen alapul

Témája a szeretett környezettől való elválás.

Ambivalens érzelmek: szép emlékek + a jövő felé tekintés, kíváncsiság

Humanista értékek: természeti szépségek, könyvtár, szobrok említése

https://www.nkp.hu/tankonyv/irodalom_9_nat2020/lecke_07_006